

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aasta lõpuni Emk. 880.— Väljamaale Emk. 1760.—
1. juulini " 380.— " " 760.—

Toimetuse aadress: Pikk tän. 15, Tallinnas. Talitus: Lai tän. 38, Graafiline Ühing „Kiri“ Telef. 18-66

2. köide.

Tallinnas, 23. juunil 1923.

Nr. 18.

Sisu: Toimetuse kommentaar. Eesti Pank 1922. H. Schulmann: Tollipoliitika. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Isiklikud teated. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 22. juunil 1923.

Eesti Panga aruande puhul. Mitmel puhul oleme meie alla kriipsutanud Eesti Panga suuri teenusid marga stabiliseerimise ja meie rahaturu korraldamise alal. Kuid „Eesti Majanduse“ veergudel on mitmel korral ilmunud ka hoiatavad märkused Panga praeguse politika suhtes. Sellel poliitikal on viimasel ajal olnud teatav inflatsioonistlik iseloom — liikumas oleva raha hulga kasvamine ei ole meie majanduslikele ekspansioonile vastanud, mille loomulikuks tagajärjeks on viimaste päevade põnevus valuutaturul. On tundmus, nagu oleks Pank, kahe eelmise aasta suurepäralisi saavutusi ette diskonteerides, oma ülesannet liig kergelt võtnud. Mineval aastal viskas saatus kõige tarvilikumal ajal vilja ekspordist saadud valuuta margakursi vaekausile ja lisas sinna juure suve jooksul veel mõned tüsedad vihid Vene transiiti. Mõlemad faktorid on tänava ära jäänud ja Pangal tuleb otsida teisi teid tasakaalu hoidmiseks, kuigi nad vahest Pangale ja meie finansringkondadele põrmugi ei peaks meeldima.

Et seekord Pank aastaaruandes oma teeneid ise juba märgib, siis ei ole meil tarvis nende juures eriti peatada. Ridade vahelt loeme igatahes rahuldusega, et Pank ise nõrgast punktist, millest eespool jutt, aru saab, ja seletab, et ta mitte igakord oma parema äratundmise järele ei ole saanud talitada. Üle 400 miljoni marga laenusid suurtööstustele on Pank välja annud valitsuse soovitusel ja peab valitsust nende summade eest vastutavaks. Et Pank seda tarvilikuks peab eriti tähendada, siis tuleb järeldada, et ta neid laenusid väga kindlaks rahamahutuseks ei pea.

Pank püüab üleüldse võimalikult puht-tehnilise aruande piiridesse jääda ja riivab ainult mõõdamines mõnda probleemi. Suuremaid ja tähtsamaid nendest ei ole Panga jaoks nagu olemaski. Nii oleks meie näit. hea meelega teada tahtnud Panga juhatuse ametlikku arvamist meie dualistilise raha-aparaadi ja finans-mehanismi kohta, kus viimasel ajal Riigikassa Pangast mõõdaminevad „odavate laenude“ operatsioonid näivad päris moeasjaks saavat. Panga oladelt veereb küll sellega suur koobar tüütuid laenuahtjaid, kuid ühtlasi kaotab Pank kontrolli oma kassa üle, või, kui Riigikassa tarvilikuks peab uuesti kassatähti hakata trükkima, siis emissiooni üle. Mõlemal juhtumisel aga jääb marga reguleerimine endiselt Panga oladele. Kui kõikuval alusel meie mark praegugi veel on „stabiliseeritud“, näeme sellest, et Panga juhatuse valuuta-tagavaraga, mis meil teiste emissioonipankade kullatagavara osa täidab, mineval aastal õige õnnelikult on spekulleerinud. Soovime õnne, kuid lubame omal küsida, mis siis oleks juhtunud, kui valuuta mahutamise Inglise naeltesse oleks sattunud aja peale, kus nael tõusu asemel oleks langenud? Ka kõige geniaalsema spekulandiga võivad vahel juhtuda sarnased äpardused. Võitjate üle muidugi ei mõisteta kohut, aga häda sellele, kes kaotab! Ja pea ei või kaotus tulla. Üks väike sõda Balkanil, komplikatsioonid Indias ehk mujal, ja seal ta ongi.

Eestis kombeks saanud aktsiapankade aruande-tehnika seisukohalt ei rahulda meid sugugi Panga haruldaselt summaarne kasude ja kahjude arve, mis ometi teistele pankadele eeskujuks peaks olema. Saadud tulu protsendid, komisjonid, agio j. n. e.

on kõik antud üheainsa summaga ja sealjuures on veel panga osakondade kohta leida ainult netto-kasud resp. kahjud. Viimase operatsiooniga on Panga bruffo tulud ja kulud kunstlikult vähematena näi-

datud, kui nad tegelikult olid. Ka juba lihtsalt raamatupidamise teooria seisukohalt on see viga, rääkimata veel sellest, et riigipanga aruandest harilikult rohkem otsitakse, kui ainult korrekt raamatupidamist.

Eesti Pank 1922.

Avaldame siin kohal Eesti Panga aruande, mis Vabariigi Valitsuse poolt mineval nädalal vastu võeti.

Eesti Panga tähtsamaks ülesandeks oli 1922 aastal ühelt poolt krediidi olude korraldamine ja teiseks — Eesti marga kursi kindlustamine.

1922 aasta lõpuks oli pank laenusi välja annud ümarguses summas 3,033 milj. mk., 1921 aasta oli laenude summa 1.355 milj. mk. Nii on laenud aruande aasta jooksul tervelt 1.698 milj. mk. võrra ehk 125% tõusnud.

Nii suure summa paigutamine majanduslisesse ringkäiku tõi pangale protsendi näol rohket tulu, mis suurenenud töökulu rikkalikult ära tasus. Kuid veel tähtsamaks tuleb seda mõju pidada, mis üle pooleteise miljardilise laenukapitaali juurdetulek riigi majanduslise elu peale avaldas. Ehk küll ütelda ei saa, et krediidi nõuded Eestis kõik rahuldumise oleks leidnud, võib siiski heameelega tähendada, et krediidi olud Eestis soodsamad on, kui paljudes uutes ja ka vanades riikides.

Laenudena väljaantud summa jaguneb järgmiselt ära:

I. Diskonteeritud vekslid, konto-korrent ja tähtajalised laenud:

1. Tööstus:	
suurtööstus	
Emk. 842.976.000.—	
väiketööstus	
Emk. 433.709,000.—	Emk. 1.276.683.000.—
2. Kaubanduslised ettevõtted	522.717.000.—
3. Omaavalitsused	140.317.000.—
4. Rahaasutused	313.727.000.—
5. Põllumajandus	67.543.000.—
6. Ühistegevus	261.582.000.—
7. Kirjastus	43.880.000.—
8. Mitmesugused	181.748.000.—
	Emk. 2.810.199.000.—
II. Akkreditiiiv laenud	97.999.000.—
III. Garantii laenud	325.991.000.—
	Emk. 3.214.189.000.—

Viimasesest summast oli laenusid välisvaluutas Emk. 181.317.000.—

Selles ülevaates paistab kõige pealt silma võrdlemisi suur summa, mis pank suurtööstusesse paigutanud.

Veneaja pärandusena ületunud suurtööstuse ettevõtted ühes oma suurehulgalise tööta töölisteperega on meie oludes raskem ülesanne, mida lahendada tuli. Neid tööstusi käima panna, niipalju kui turu tingimised lubasid ja suurele hulgale ülespidamist ning tööd muretseda, oli loomulikult riiklise majanduspoliitika püüe. Vene ajal finanseerisid suurtööstust Vene kui ka väljamaa suurpangad; iseseisvuse ajal, kus Vene ega väljamaa kapitaali enam tarvitada polnud, oli vabrikute töötamise eeltingimiseks tarviliku laenukapitaali saamine. Eesti Pank, kui riikline pangaasutus ja ühtlasi ainus pank, kellel suurem tegevuskapitaal tarvitada, oli sellepärast olude sunnil pidanud neile hädatarvilisi summasid andma, suuremal osal juhtumistel Valitsuse, ehk Kaubandus-Tööstusministeeriumi soovitusel. Kuna osa nendest laenudest pikaajalise iseloomuga, on panga juhatus nende väljaandmisel, kas otsekohese ehk kaudse garantii, s. o. rahamärkide andmise lubamise Valitsuselt saanud, kokku ligi 400 miljoni marga peale, missuguse vastava osa peale Riigikassa arvest panga juhatus selle tõttu kui pikaajalise hoiusumma peale vaatab, mis tagasimaksetav alles peale tähendatud laenude tasumist. Ülejäänud osa laenust on kindlustatud kaubaga, materjalidega j. m. liikuva varandusega, mis kergesti likvideeritavad, nii et panga likvideerit nende laenude läbi mitte rikutud ei ole.

Kaubandus on Eesti Pangalt tegevuse kapitaali lisaks 523 miljoni mk. saanud.

Kaubanduse alal on panga juhatus esimeses järjekorras finanseerida püüdnud eksport kaubandust: lina, metsa ja põllusaaduste väljavedu, kui ka sissevedu põllumajanduse huvides: põllutöömasinaid, põllurammu, rauda. Toetust on leidnud ka üldtarviliste ainete sissevedu, nagu: sool oli, kivisüsi, suhkur jne., kuna moodi,

uhkuse, j. m. majandusliselt tarbetumate ainete sisseveoks laenusid antud ei ole.

Võrdlemisi väike paistab laenude summa, mis Eesti kolmas tähtsam majanduse haru – põllutööstus Eesti Pangast on saanud. Eelmises arvustikus on põllutööstus 67 miljoni margaga näidatud. Tegelikult on põllutööstusesse enam mahutatud, sest paljud summad, mis äratähendatud arvustikus teiste alade all, laenuvõtjat silmaspidades, on tegelikult põllutöö elustamiseks läinud. Nii näituseks on põllutööstusmasinate, põllurammu j. n. e. eest antud põllupidajate vekslid kaubandusäride läbi vastuvõetud ja laen „kaubanduse“ laenuna arvestatud, kuna veskitele, villakraasimise töökodadele, lina, kartuli, tärglise, piimaühisustele, maa laenu hoiu ühisustele j. n. e., j. n. e. antud laenuid, „väiketööstuse“ ja „ühistegevuse“ laenude hulgas. Kõik tähendatud summad kokkuarvatuna on põllumajanduse laenusid umbes 400 miljoni Emk. väljaantud.

Renteide ümbermuutmist panga osakondadeks pidas panga juhatus just sellepärast soovitavaks, et nende tegevus otsekohest laenude andmist põllumajandusele märksa kergendab. Osakondade juhatusetele on juhtnõõrid antud igat vastuvõetava kindlustusega lühikesajalist. põllumajanduslike laenu saamise soovi rahuldada püüda. – Et need laenu summad aga veel mitte suureks kasvanud pole, tuleb sellest, et osakondade tegevus veel algamisel on, kui ka sellest, et põllumajandus meil lühikesajalist laenu vähe tarvitab, küll aga pikaajalisi saada sooviks, mida Eesti Pank oma põhikirja kohaselt mitte anda ei tohi.

Laenude andmisega on lähedalt seotud panga teine tähtsam ülesanne – Eesti marga kursi kindlustamine.

Panga juhatuse püüdmise marga-kursi määramisel on ikka olnud kurssi suurte kõikumiste eest hoida. Kui palju see juhatusele korda on läinud, näitab Ameerika dollari kursi tabel 1922 a. kohta:

1 dollari keskmine hind oli:	
2 jaanuaril . . .	366 Emk.
1 veebruaril . . .	357 „
1 märtsil . . .	340 „
1 aprillil . . .	342 „
1 mail . . .	337 „
1 juunil . . .	329 „
1 juulil . . .	341 „
1 augustil . . .	341 „
1 septembril . . .	340 „
1 oktoobril . . .	348 „

1 novembril . . . 342 „

1 detsembril . . . 342 „

31 „ „ 342 „

Nii on Eesti marga kurs dollariga, hui tegelikult kulla peale rajatud valuutaga. võrreldes kõikunud 363 ja 324 vahel, seisma jäädes aasta lõpu poole 340 – 342 marga peale.

Tabelist näeme, et Eesti marga kurs aasta algusest lõpuni 24 punkti võrra ehk umbes 7% on tõusnud. See kursi paranemine on aasta esimesel poolel, kus nagu iga aasta on nähtud, suuremal arvul valuutad müügile tuleb. Püsima jäi kurs aasta keskel ja dollari keskmine kurs püsib 340 mk. ümber. Väikese erandi tegivad kursid septembri kuu lõpul ja oktoobri esimeste päevade sees, kus dollari kurs kuni 349 margani tõusis. Selle kõikumise põhjuseks oli dollarite ja Inglise naelte kursiliikumine ilmaturul. Kuna meil Inglise-naelad kursi-arvamiste aluseks olid võetud, tõstis naelte langemine automaatselt dollarite kursi. Et niisugust meie margast mitte ärarippuvatel põhjustel kõikumist ära hoida, on Tallinna börsel 1922 a. lõpu poole kursside aluseks dollar, kui stabiilsem valuuta võetud.

Nii võime Eesti marga kursi kõikumist 1922 aastal väikeseks nimetada.

Pealegi on kõikumised aegajalt ikka vähemaks jäänud ja üleüldine tendents on tõusmise poole olnud, mis niihästi hindade langemist ning püsivust, kui ka usalduse, ning kogu maa ostujõu kasvamist on võimaldanud.

Eesti marka on üleüldiselt stabiilseks valuutaks lugema hakatud, nii hästi kodu, kui ka väljamaal. Et niisugust seisukohta kättesaada ja ka edaspidi Eesti marga kursi kindlustada, selleks on kaasamõjunud kõige pealt Eesti riigi rahuloldav kauba ja maksu bilans. Kuid panga juhatus on arvamisel, et ka panga kaastööl tuntavad tagajärjed marga stabiilsuse saavutamises on olnud. Eesti märk on stabiilseks saanud mitte välise surve ehk sundusliste määruste läbi, vaid majandusliste nõuete ja vahakordade läbi, loomuliku arenemise teel. Eesti Panga ülesanne oli neid vahakordasid riikliste huvidega kokkukõlase viia ja õiglaselt korraldada. Kuna Eesti Pank kindlat kätt rahafurul tunda andis, ei olnud isikutel, kes noortes riikides kursi kõikumiste läbi tenistust otsivad, mitte võimalik opereerida. Niisuguste äritegelaste vastu võitlemiseks on Eesti Pangal kaks mõjuvat abinõu – valuuta tagavara ja emissiooni õigus. 1922 aastat võis sellepärast heaks aastaks lugeda,

et Eesti Pangal korda läks suuremat valuuta tagavara osta, peaaegselt sellest valutast, mis hea viljasaagi ekspordist turule tuli.

Panga valuuta tagavarad olid:

1 jaanuaril	1922 a.	Emk.	289.8
1 aprillil	"	"	614.0
1 juulil	"	"	1.088.8
1 oktoobril	"	"	755.2
1 jaanuaril	1923 a.	"	781.7

Selle fondi läbi korraldab pank nõudmisi, mis turul kaetud ei saa ja surub maha ka püüdumisi Eesti marka spekulatsiooniga otstarbel alla suruda. Ärahoidmiseks, et spekulatsioon vastuoksa ajutist kursitõusu läbi ei vii, nagu see ka 1921 a. algul juhtus, on pangal võimalus uusi pangatähtsusi väljaandes, välisraha kokkuosta.

Välisraha teatavatel ajajärgudel suurel hulgal kokkuostes ehk müügile saates, ei ole Eesti Pank mitte kasusaamist, vaid üldiseid huvisid silmaspidanud. Nii on näituseks, 1. XII. 21. – 1. VII. 22. sisseostetud dollarite, kui alus-valuuta omahind a 345 Emk., kuna 1. VII. 22. – 1. XI. 22. valuuta müügi ajajärgul dollari müügihind oli 340 – 342 Emk. Sarnast mõödukat kurssi võis pank hoida selle tõttu, et valuuta tagavarasid läinud aastal võimalik oli kasulikult väljamaale mahutada ja ümberpaigutada, nii et mitmesuguste välisraha kursside kõikumine pangale ülemaltähendatud Eesti marga tõusust tekkinud kahju kinni kattis, kui ka pangale veel üle 50 miljoni marga kasu üle jättis.

Emissiooni õigust on Eesti Pank 31 detsembriks 1932 a. tarvitanud 1½ miljardi mk. 350 milj. mk. vastu aasta algul. Keskmiselt kuu kohta oli 1922 a. pangatähtsusi liikumas 517.6 milj. mk. Panga välisvaluuta tagavara, mis 1921 a. ja 1922 aastafel kokkuseatud, oli 1922 a. keskmiselt 737.2 milj. marka kuus. Sellest on näha, et pangatähtsuste emissiooni 1922. peaaegselt ainult välisvaluuta kokkuostmiseks tarvitatud on ja mitte laenuandmiseks, nii et ta pangale mitte otsekoheseks suureks sissetuleku allikaks – laenu protsentide näol – olnud ei ole. Aasta keskel tõusevad valuuta tagavarad 1.088 milj. margani, pangatähtsused on liikumas ainult 700,0 milj. marka. Aasta lõpuks muutub see pilt, valuuta tagavarad vähenevad, kuid terava laenu tarvituduse tõttu ei vähenda pank mitte oma liikumas olevate pangatähtsuste hulka, vaid suurendabki ajutiste laenu väljandamise otstarbel, nii et 1. jaanuariks 1923 a. üldisest emissioonist umbes 700 milj. mk. laenu andmiseks oli tarvitatud. Kuna meie rahaturg aga mitte suur ei ole, võib võrdle-

misi väike summa uut paberiraha, mis laenu läbi turule tuleb, kursi peale mõju avaldada. Mispärast panga juhatus iga emissiooni suurendamisega alati väga ettevaatlik on püüdnud olla, tabada püüdes momenti ja viisi, mis marga-kursile kuidagi hädaohhtlikuks ei võiks saada.

Hoiusummade kasvamine oli 1922 a. võrdlemisi suur.

Hoiul oli pangas (milj. mk.)

	erasummasid	riigikassa-summasid
1 jaanuaril 1922.	277,6	617,5
1 aprillil „	309,2	1.095,1
1 juulil „	380,8	1.345,4
1 oktoobril „	460,9	1.296,3
1 jaanuaril 1923	665,4	1.493,8

Nähtus, et hoiusummad Eesti Pangas, nii kui teistes pankades, juurde tuleb, laseb oletada, et maal soodsate edenemistingimiste alusel rahakapitaalid jälle kogunema ja pankadesse voolama on hakanud. Kuna need summad ennesõjaaegseks saavad, läheb muidugi veel aega, sest et sõda terve maa kapitaalivaeseks teinud on.

Peale tähendatud arvete, on ka teistes tegevuse harudes elav liikumine olnud. Nii on läbikäimine väljamaaga hästi edenenud. 1922 a. on panga arvetele väljamaa pankades Emk. 7,563 milj. võrra välisvaluutast sissemakstud, Emk. 7.651 milj. võrra väljamakstud. Arvekoja osakonnas on arvestatud 1922 a. 20,793 tshekki Mk. 4.146 milj. peale. Väärtusi oli hoiul 31 det. 1922 a. Emk. 707,8 milj. Üldine läbikäik Emk. 76.066 miljoni.

1922 a. tegevuse peale pilku heites, tuleks veel selle peale fähendada, et 1922 a. teise poole sees kõik senini Riigikassale alluvad renteid Eesti Panga osakondadeks muudeti. Need osakonnad toimetavad rentei ülesandeid edasi ilma et pank riigi poolt selle eest tasu saaks. Juurde tulid osakondades mitmesugused panga operatsioonid, mis pangale tulu toovad. Kuna suure ametnikkude kogu kulud aga kõik osakondade kanda on, tulutoovad panga operatsioonid aga veel väljaarenenud ei ole, siis on loomulik, et osakonnad kahjuga töötama pidi. Esimese tegevuse aasta kohta ei või aga saadud kahju mitte suureks nimetada.

Mõne tegevuse kuu jooksul on osakondadel tulused olnud 7,6 milj. marka, kulused 8,4 milj. mk., nii et puudujääk kokku oli ainult 0,8 milj. marka, s.o. 10 osakonda andsid kahju 2,4 milj. marka, 2 osakonda kasu 1,6 milj. marka.

1922. aastal on pank hea kasuga töö-
tanud. Nagu kulude ja tulude arvestest
näha, on pangal üleüldse tulusid olnud
Mk. 280.060.060.02, kulusid selle vastu
Mk. 107.497.933,38, nii et puhas järelejääk
Mk. 172.562.126,64 suur on, 135 miljoni
Mk. vastu 1921 aastal."

Panga bilansid ja kasu ja kahju arved
viimaste aastate eest laseme järgneda (milj.
markades):

Aktiva:

	31. dets 1922	31. dets. 1921
Kassa	707,6	151,5
Väärtpaberid	45,1	7,1
Hoiusummad väljamaal	620,1	39,6
Välisvaluuta	96,9	81,9
Laenud välisvaluutas	217,6	4,2
Korrespond. välisvaluuta „Loro“	118,5	—
Väljamaa korrespondid „Nostro“	263,5	164,0
Korrespondendid „Loro“	15,0	40,1
„Nostro“	4,5	3,9
Laenud mitmesug. arvetel	3,052,9	1,355,5
Osakonnad	478,4	—
Mitmesugused arved	13,4	17,8

Passiva:

Põhikapital	250,0	250,0
Tagavara kapitaal	37,8	10,7
Pangatähed	1,500,0	350,0
Riigikassa	1,485,1	895,1
Hoiusummad	665,4	

Korrespond. välisva- luuta „Loro“	342,7	0,4
Väljamaa korrespond. „Nostro“	192,0	4,8
Korrespond. „Loro“	9,7	169,4
„Nostro“	0,7	—
Garantiid	326,3	—
Akkreditiivid	119,4	34,0
Osakonnad	478,3	—
Mitmesugused arved	53,2	17,5
1922 a. puhas kasu	172,6	135,5
Bilans	5,633,3	1,867,5

Tulude ja kulude arve.

Tulud:	1922	1921
Saadud protsendid	278,0	94,8
„ komisjon, agio,		
kasu, väärtpaberitest jne.)		95,7
Sissetulek mahakustutud nõudmistest	0,5	—
Osakondade kasu	1,6	—
Kokku	280,1	190,5

Kulud:

Makstud protsendid ja komisjon	65,9	43,4
Ärikulud	33,7	10,9
Protesteeritud vekslid	0,5	0,5
Kustutus	0,5	0,3
Kahtlased nõudmised	4,4	—
Osakondade kahjud	2,4	—
Puhaskasu	172,6	135,5
Kokku	280,1	190,5

Tollipolitikast.

H. Schulmann.

„Eesti Majanduse“ 12-das nris seab
„Homo oeconomicus“ tuleviku tollipolitika
sihtjoonte määramiseks teesid üles, millede
otstarbekohasus iseenesest väljaspool kaht-
lust seisab, kuid arvesse võttes majandus-
lisi ja poliitilisi tingimisi, oleks mainitud tee-
side läbiviimine mitmeti raskendud.

Esimesena toonitakse põllumajanduse
produktiivsuse tõstmise tarvidust, mille taga-
järjel suureneks põllumajanduse saaduste
väljavedu. Ma ei loe enese ülesandeks
keeruliste arutuste abil tõestama hakata,
et meie kliimalistes ja majanduslistes olu-
des suurmaapidamine produktiivsem on,
kui väikemaapidamine samal maa-alal.
Praegusel ajal, kus masinad oma võidu-
käigul igal pool ilmas ka maale on tungi-

nud, selgub ikka enam, et majapidamine
suurtel, koondud maaüksustel odavam ja
kasutoovam on. Arvesse võttes, et väike-
põllupidaja suuremal määral tarvitaja on,
kui suurpõllupidaja ühes oma tööjõudu-
dega, peaks kõigile selge olema, et meil
läbiviidud suurmaapidamiste tükeldamine
möödapääsematult põllumajanduse produk-
tiivsust vähendab. Seda produktiivsuse
langemist võimegi juba märgata, küsimus
on ainult selles, kas jõuab väikemaapida-
mine lähemas tulevikus sarnasele arene-
misastmele, et ta Eestile täiel mõõdul õi-
gustaks agraar-riigi nimetuse.

On üldiselt tunnustud tõsiasi, et Sak-
samaa oma sõjavägesid ja suuremat hulka
elanikkudest peajasjalikult suurmaapidamiste

kulul toidab, sellepeale vaatamata, et seal põllumajandus kõrgel arenemisastmel seisab. Samuti varustati Saksa okupatsiooni ajal Tallinna linna toiduainetega mõisate kaudu; samast allikast saadi ka tarvilikku varustust sõjavägedele vabadussõja ajal. Ülaltoodud näitused üksi õigustavad lauset: „suur- maapidaja produtseerib, väikemaapidaja on tarvitaja“. Ma ei eksi vist palju, kui arvan, et kaua veel ootama peab, enne kui majapidamine tükeldub maa-aladel samale kõrgusele jõuab, kui ta mõisates oli. Siiski usun kindlasti, et kui ükskord asunikkudel kindel alus jalge all on ja maa nende omanduseks kindlustakse, siis nende huvi põllumajanduse vastu tõuseb; iseenesest mõista tõuseb sellega ühes põllumajanduse üldine produktiivsus. Niikaua aga, kuni püsib praegune seisukord, võib kindlasti oletada progresseerivat ekstensiiv põllupidamisele üleminekut. Toon siinkohal kaks näitust, mille pealtnägijaks ise olin. Tänavu kevadise külvi ajal nägin asunikku, kes käsitsi otse külvas otsekohe rukki kesale ja seemne suure pöörasahaga sisse kündis. Teises tükeldud mõisas nägin sõõtis seisvat põldu, mis varem rikkalikke nisu lõikusi andnud oli. Minu sellekohase järelepärimise peale seletas peremees, et ta põldu karjamaaks tahab tarvitada.

Et põllumajanduse produktiivsus ja kasu- toovus regresseerub, seda tõendab ka kõne all olev kirjatükk, milles arvamist avaldakse et varsti aeg tuleb, kus põllumajandus oma saaduste kaitseks abi otsib tollipoli- tikalt. Kui asi tõesti nii kujuneks, siis lan- gekse Eesti põllumajanduse tähtsus kaitse- tollide varju all pesitsevate kesktööstuste tasapinnale ja Eestil ei oleks enam õigust end põllumajanduslikeks riigiks nimetada.

Teise teesina soovitab autor neid töös- tusharusid toetada, mis sisemaa tooresai- neid ümbertöötavad ja ilmaturul täielikult võistlusvõimulised on. Kõne all olev kir- jatükk laseb oletada, nagu mõtleks autor nimetud toetamise all kaitsetollisid. Mulle näib et autori poolt ettetoodud tööstus- alade hulgast ainult puutööstus võistlust ilmaturul välja kannatab, kuna kõikidel teistel aladel seisukoht alles võitmata. Puutööstus ei tarvita aga juba sellepärast kaitsetollide toetust et ta isegi võistlusvõimuline on. Tõestusena võiks tuua fakti, et Lutheri vab- riku sellekohase palve peale läinud aastal vineeri pealt toll kaotati. Teiselpool tähen- dab autor, et paberitööstusel tarvidust kaitse- tollide järele ei ole, kuna ainult 10% tema saa-

dustest sisemaal turgu leiavad. Praegu maksva tolli kaotamine oleks paberitöös- tusele otsekoheks hoobiks, sest odav Soome paber võidaks sisemaa turu endale ja siis peaksime ka nimetud 10% odavate hinda- dega väljamaale müüma. Ei tahaks uskuda, et paberihindade langemine kirjeldud teel sisemaa elukallidust vähendada võiks, mis omakorda paberitööstust vähem kulukaks teeks, sest elukallidus on sootuks teistest faktoritest tingitud. Talupidaja on võrdle- misi väga väike paberi tarvitaja, sarnane ringkäik tunduks liiga otsituna.

Kolmas tees kõneleb ettevõtetest, mis küll ilmaturul võistlusvõimulised pole, kuid rohkem produtseerivad kui sisemaa ära tarvitab. Autor soovitab kõik teha, mis võimalik, et neile turgu leida ja kui see ei õnnesta, ei tohiks siiski riigi kulul neisse ettevõtetesse kapitaalisid seisma panna ja töölisi ülespidada.

Siia kuuluvad puuvilla- ja metallitöös- tus. Neist on esimesel korda läinud ene- sele väljamaal turgu leida. Üldse on nime- tud tööstusharu viimaste aastate jooksul tuntavalt suurenenud ja areneb vahetpida- mata. Küsimuse kohta, kas temale kaitse- tollisid tarvis on, või ei, tahaks järgmist tähendada: kaitsetolli mõte seisab tihti sel- les, et sisemaa tarvitajat püütakse ära har- jutada oma maa tööstuse saadustega, eemale hoides väljamaa kaupasad. Sarnane kaitsetoll oleks õigustud ainult sel juhtu- misel, kui kõne all olevad produktid hinna ja omaduste suhtes vastavate väljamaa kau- padega võistelda võivad, ehk kui neil kind- lad väljavaated on, lähemas tulevikus sar- nasele seisukohale jõuda. Esimesel juhtu- misel kannaks tollipoliitik anti-dumping süs- teemi iseloomu, Niisugusel kaitsetollil ei puuduks ka oma kasvataj võju, sest meil eelistakse paljuid väljamaa produkte eo ipso ainult sellepärast, et nad väljamaalt on. Arusaadav, oleks sarnasel kaitsetollil mõtet ainult kuni sihi saavutamiseni, s.t. kuni sisemaa tööstusesaadused endale kodaniku- õigused võitnud on. Esimeses järjekorras peaks sarnast kaitsetolli määrama sisemaa tooresainetest valmistud kaupade peale.

Mis nüüd puutub täielikult võistlusvõi- metuisse ettevõtetesse, nagu seda metalli- tööstus on, siis peaks riik sotsiaalses mõt- tes nende alalhoidmisest huvitud olema. Kui nimetud ettevõtted sulutakse, mis peale kavatsetavat lepingu tühistamist Venemaaga sugugi võimatu pole, siis kaotaksid mõned tuhanded töölisel teenistuse. „Homo oe- conomicus“ arwab, et kaitsetollide toetusel

elutsevates väiketööstuse ettevõtetes ametisolevatest töolistest enam kasu oleks põllutöös. Sedasama võib ütelda metallitööstuses töötavate töolistele kohta, kahjuks ei saa neid aga kahel põhjusel põllutööstuses tarvitada. Maareform on niisama hea kui läbiviidud, ja selge on, et suurpõllupidamise hävinemisega linnatöölisel võimalus võetud on maal tööd leida, kui ta ise asunikuks ei hakka. Talupidaja tarvitab vähesel määral võõrast tööjõudu, kuna asunik ainult niipalju maad saab, kui ta ise harida jõuab. Selle asemel, et eluvõimetuid tööstusharusid toetada, oleks palju otsustavam, kui riik oma ülejäägid põhjapanevateks maaparandusteks ära tarvitaks. Nii kaugele, kui ette näha on, ei saa asunikul rahapuudusel sellega toime. Teine takistus seisab tunduvalt asjaolus, et vabrikutöölised naljalt maale tööle ei lähe, iseäranis õppinud töölised. Teisest küljest on väikemetallitööstus, nagu mulle näib, oma arenemisvõimaluste piirini jõudnud. Kui nüüd suurtööstused suluda, siis tekkiks tööpuudus, mis aga riigile suuri kulusid sünnitaks, nagu teiste riikide eeskujust järeldada võib. Kui asja peale ettevõtja seisukohalt vaadata, siis tähendab viimasele ettevõtte sulgumine suurt kahju, sest kulud, mis tekitab hoonete ja masinate kinnitamine, korrashoidmine jne., jäävad endiseks, kui mitte vabrikuid täielikult ei hävitata. Sellest on näha, et kõne all olev küsimus väga keerulise iseloomuga on, ja sellepärast üllaske on praegusest seisukorrast väljapääseteed leida.

Autori väitega, et meil kindlad sihtjooned tollipoliitikas puuduvad, olen täitsa päri. Kaitsetollide määramisega on mõneski suhtes liig kaugele mindud. Nende kõrgust arvesse võttes, tähendavad nad peaaegu sisseveokeeldu.

Näituseks olgu nimetatud hiigla tolli nahakaupade peale, mis asja niikaugele on viinud, et Londonis jalgand ja muud ilma kuulsa headusega nahakaubad odavamad on, kui Eesti omad kaubad siin. Sellejuures ei tohi unustada, et jalgand esimese järgu tarbeainete hulka kuuluvad, kui nad hinnas langevad, siis väheneb n.n. „existenzminimum“ ja tõuseb majanduse üldine produktiivsus. Eneseülistamisest oma maa saaduste omaduste arvestamisel ei ole mingit kasu – heal juhtumisel üllatab ajalehe lugejat veidi, kui ta loeb, et meil klaveri valmistakse, mis „Bechstein'i“ omadega igas suhtes võistelda võivad.

Uue riigikogu ülesandeks oleks tuleviku tollipoliitika kindlate sihtjoonte määramine. See ülesanne ei seisa kaugelki ainult küsimuse lahendamises, „kas vabakauplemine, või kaitsetollid?“ Kuigi aluseks võtta vabakauplemise põhimõtet, siis tuleks tema läbiviimisel rehkendada kõige mitmekesisemate teisenditega, sest meie maa omapärasel olul on majanduse arenemisele oma iseäraliku ilme andnud. Tuleviku tollipoliitika sihtjoonte määramisel tuleks peaaesjalikult silmas pidada rahvamajanduse kasusid, muidugi ei tohi unustada ka sotsiaalpoliitilist elementi (tööpuudus). Meil on umbes kahe aasta rahuliku majanduselu kogemused ja et siinamaalse tollipoliitika tagajärgede üle selgusele jõuda, peaksime majandusellu puutuva statistilise materjaali (kaubabilansid, riigi sissetulekud jne.) kõige täpsusega läbiuurima, siis saaksime pildi, missugust mõju üks või teine tollikõrgendus ehk alandus avaldanud on. Hoolas ilmaturu seisukorra uurimine ühes sisemaal saadud kogemustega näitaks riigile õige tee, mille poole tollipoliitika sihtima peab.

Vastates eelmiste arutuste peale, ei taha ma hra Schulmanniga vaidlema hakata suur- ja väikepõllupidamise headuste ja halbtuste üle, sest et küsimus kõne all oleva asja kohta ainult kaudse tähendusega võib olla. Meie seisame fakti ees, mida kuidagi eitada ei saa, et suurpõllupidamine agraarreformi või õigem revolutsiooni kaudu Eestis ettenähtava tuleviku jaoks hävitatud on, see eeldus tuleb kõikide edespidiste arutuste aluseks võtta, kui vaidlus praktilisele pinnale peab jääma ja mitte akadeemiliseks ei muutu. Herra Schulmannil võib suur- ja väikepõllupidamise hindamisel õigus olla, võib ka mitte õigus olla, ilma et see kriipsu väärtki minu „teesisid“ kõigutaks. Et meil põllumajandus praegu maal tagurpidi oleks minemas, ei ole millegagi tõendatud, igatahes ei tõenda seda aga meie põllumeeste kaitsetolli nõudmine. Herra S-le tohiks Balti mõisnikkude ammuaegne võitlus differentsiaaltariifide vastu (kaitsetolli eest võidelda oli lootusetu) tuttav olla. Ega ta sellest ometi järeldust ei tee, et suurpõllupidamine Baltimaal tagurpidi läks ja produktioon langes? Mina olen küll selles kindlas arvamises, et suurpõllupidamine Balti mail juba enne sõda ja revolutsiooni lagunemise protsessis oli, ja vee peal seisis mitte oma produktiooni varal, vaid kõrvalistest sissetulekutest, nagu metsad, talukohtade müügi- ja rendirahad, ja kroonu abirahad (10 milj.

tasu kõrtside sulgumise eest, mis pärast tasu kättesaamist kõrgema rendiga jälle avati), kõrtside jne. eesõigused. „Baltische Wochenschriftis“ kirjutas üks Põhja-Liivi mõisnik, et tema puhas sissetulek aastatel, kus ta põllud 1905. a. revolutsiooniliste hävituste tagajärjel sõotis seisid, suurem olnud, kui enne seda, sedasama väidet tõendas v. Ekesparre Saaremaa kohta pik-kade väljakirjutustega oma majapidamise raamatutest (Труды Комитетов о нуждах С.-хоз., Лифляндская губ.). Paljudel on vist ka veel meeles parun Wolff'i artiklid „Baltische Wochenschriftis“, kus ta otsekoheselt Balti mõisapidamise pankrotti tunnistas ja soovitas, et mõisate majapidamise täieliku lagunemise eest hoida, latifundiamajapidamisest üle minna väikemajapidamisele (kui ma õieti mäletan, pidas ta majanduslikult võimalikuks ja kasutoovaks maaüksusi mitte üle 300 tiinu). See kirjutus löi omal ajal laineid, aga leidis võrdlemisi vähe asjalikka vastuvaidlejaid.

Kõrvale jättes põllumajanduslike produktiooni statistika, mida herra S. ei usu, ja mille vastu mul ka isiklikult mitte isäraniis sügavat usaldust ei ole, on meil olemas ainult üks enam-vähem usaldatav numbri-materjal kasutada, et küsimuse peale vastata, kuidas meie põllumajandus tagurpidi läheb, see on välja- ja sisseveostatistika. Vähesed teated, mis mul selles asjas saadaval olid, annavad kahe viimase aasta kohta järgmise tabeli.

Sissevedu ja väljavedu tuhandetes puudades:

	1921		1922	
	Sissevedu	Väljavedu	Sissevedu	Väljavedu
Teravili	416,8	373,8	708,0	1.331,4
Jahu	812,5		892,1	358,4
Kartul	—	1.194,8	—	2.845,2
Tangud	teadmata		55,8	16,2

Et andmeid oma toiduväärtuse poolest enam-vähem võrreldavaks teha, võtame 1 pd. vilja — 4 pd. kartulid (teravilja ja jahu toiduväärtust ei hakka ma eriti arvama, sest et andmed kahtlased on, nimelt selles mõttes, kui palju just jahu ja teravilja välja ja sisse on veetud).

Niisugusel korral saame järgmised üldsisseveo ja üldväljaveo arvud ühtlastes toidüksustes:

	1921		1922	
	tuh. pd.	" "	tuh. pd.	" "
Sissevedu	1.229,3	" "	1.655,9	" "
Väljavedu	672,5	" "	2.417,3	" "
	— 555,8	tuh. pd.	+ 761,4	tuh. pd.

Nii oli meil juba 1922. a. (kaks aastat pärast rüüstavat sõda ja revolutsiooni, kus meie suure osa oma elavat ja eluta inventaarist kaotasime!) aktiivne väliskaubanduse bilans otsekoheste põllusaaduste suhtes, arvamata veel väljaveetud või, munad jne., ja meie nisujahu sissevedu ainult puhas luksus. Põllumajanduse langemise juures oleks sarnased tagajärjed vaevalt mõeldavad. Siin vaatab herra S. kahtlemata läbi liig musta prilli, mis tal ei luba, nagu venelane ütleb, puude tagant metsa näha.

Kaitsetollide nõudmist meie põllupidajate poolt pean ma täiesti reaktsiooniliseks nõudmiseks, mis vaevalt ka põllumeeste ja põllumajanduse seisukohalt soovitav on. Mis herra S. sel puhul edasi ütleb, on täitsa õige.

Minu teine tees on õnnetuseks mitte küllalt selgelt formuleeritud, kuid minu arvamine on tekstist selgesti näha. Ettevõtteid, mis meie kodumaa tooresainetega töötavad, ei saa minu arvates kaitsetollidega üleüldse mõjuvalt kaitsta. On aga teisi teid nende tegevuse kergendamiseks — raudtee-tariifide otstarbekohane arendamine, sadamakulude vähendamine, sisseveotollide kaotamine tooresainete pealt jne., jne. See, mis herra S. sel puhul Lutheri vabriku kohta kirjutab, toob ainult mu tõenduse minu väitele. Nii-sama ei leidu Põhja Puupapivabriku aastaaruandest, mis midu õige rohkemõnaline ja avalik on, mingisuguseid kaitsetolli nõudmisi, mis täitsa arusaadav on vabriku kohta, mis ainult 7% omast produktioonist siseturule mahutab; küll aga leidub sealt õigustatud nõudeid tollialanduse suhtes ja kaebtusi sadamamaksude kõrguse üle. Selles asjas oleme meie siis arvatavasti herra S-ga ühes nõus.

Minu kolmanda teesi vastu ei vaidle herra S. põhimõttelikult, vaid toob esile ainult raskused, millega küsimuse lahendamine seotud. Mina saan nendest raskustest väga hästi aru, aga jään endiselt arvamise juure, et väga kallis lõbu on vabrikuid üleval pidada riigi kulul (sest kelle muu kulul see võiks sündida?), kui nendel mingisuguseid väljaveateid ei ole elujõuliseks saada. Ennem siis juba need mõnituhat töölist riigi pensiooni peale võtta, ja vabrikomanikkudele vaba voli jätta oma vabrikud likvideerida, kuidas nad heaks arvavad.

Lõppude lõpuks ei ole ma nii pessimist selles küsimuses ka mitte, kui ehk paista võiks. Praegusel korral ei ole veel edenemise sellesse staadiumi jõudnud, kus jutt sellest

võiks olla, et kõne all olevaid vabriku-monstrumiseid vana rauana maha müüa. Otsus tehakse siis, kui meie majanduslikud suhted Venemaaga lõpulikult selguvad, ja väga, väga tuleb kahetseda, et meie selles asjas paigast ära ei saa; tänaseni ei ole isegi teada, mis meie õieti tahame.

Muidugi on puuvillatööstuse seisukord siin vähe teine, kui metallitööstuses. Puuvillatööstus asub nimelt Vene tagamaa suhtes iseäranis soodsalt. Vene turu täielik varustamine Kesk-Aasia puuvillaga oli ka enne sõda tuleviku- muusika. Töötamiseks Ameerika puuvillaga on aga Balti rannik nii transpordi kui ka kliima mõttes õige sünnis. Kuid arvata, et siinsed vabrikud ilma Vene turuta oma ennesõjaegse produktioonini suudavad jõuda, on küll ilmaaegne. Praegune ja eelmiste aastate väljavedu isegi Inglismaale oli ikkagi ainult võimalik tööliste väljakurnamise teel, oli selles mõttes kapitali väljavedu (H. v. Schulmann, Estlands Produktion und Bedarf, Rev. Bote, 13. juunist 1923). Sellegi peale vaatamata on Krenholm alles $\frac{1}{8}$ oma sõjaegsest produktioonist kätte saanud. Kas tal kunagi lootust on $\frac{8}{8}$ -ni jõuda, olles Vene turult ära lõigatud, jääb küll küsitavaks. Õige hästi organiseeritud propaganda manufak-

tuurkauba tollide tõstmise mõttes, mis viimasel ajal käimas oli, võib kasuks tulla ainult vähematele ettevõtetele, kes siseturu jaoks töötavad, ilma et ta suuri nende rasket seisukorrast peastaks. Kas ei ole viimaks Eesti klaveri võrdlemine Bechsteiniga täiesti seesama, mis katsed Inglise ja Eesti niidiga? Kui autor arwab, et tee paberi hinna juurest elukalliduseni väga pikk on, siis on ta ometi riidehinna juurest hoopis lühike, ja Inglise ülikond on Eesti omast võrdlemisi palju odavam kui saapad.

Nii ei näe ma lõppude lõpuks, et autor minu väited oleks ümber lükanud. Ta ei tahagi seda teha, sest ta tunnistab, et nad teoreetiliselt õiged on. Minu arutused olidki mõeldud, nii ütelda, puhta teoriina, mis nende praktilise tarvitamise juures enesestki mõista mitmesuguseid modifikatsioone võimaldavad. Et autor teravalt neid praktilisi raskusi formuleerib, mis meie tollipoliitika sihtjoonte ajamisel ees on, see on tema kirjutuse teenus, mida ma sugugi ei salga. Küsimust on alles nii vähe diskuteeritud, et tal kahtlemata ka veel teisi külgi on, mis valgustamist tarvitavad. Loodan, et „Eesti Majandus“ oma veergusid ka teiste sõnavõtjate eest kinni ei pane.

Homo oeconomicus.

Kroonika.

Eesti.

Märgukiri riigikogu rühmadele. Üleriikline Kaupmeeside Liit, Tallinna Borse komitee, Vabrikantide ühisus, Töösturite Ühisuste Liit ja Tööstuse ettevõtjate ühisus on järgmise ühise märgukirjaga riigikogu rühmade poole pööranud:

Eesti Vabariigi kaubanduse ja tööstuse praegust seisukorda kui ka neid puudusi ja vajadusi, mis nimetud alal ennast nii väga teravalt tunda annavad fähelpannes, on meil, allakirjutavatel kaubandus-tööstuslistel keskkorraldustel, au pöörata Riigikogu rühmade poole järgmiste soovivaaldustega:

1) Juba pikemat aega on Eesti vabariigi kaubandus-tööstuse ministeerium ilma erilise juhita. Praegu juhib mainitud ministeeriumi rahaminister, kuna varemalt teedeministri õladel ka kaubandus-tööstuse ministeeriumi juhtimine lasus. Tegelik elu on meile näidanud, et ka kõige energilisemal mehel üle jõu käib kahte, vastutusrikast majandus-ministeeriumi ühel ja selsamal ajal juhtida, ilma et ühe ehk teise ministeeriumi tegevus selle all ei kannataks. Kaubandus-tööstuse ministeeriumi ei saa kuidagi mõneks vähemtähtsaks ministeeriumiks pidada, sest kogu vabariigi kaubanduse ja tööstuse juhtimine on mainitud ministeeriumi koondatud, ja kaubandus kui ka tööstus on meie noore riigi majanduse üheks esimesteks aluspalkideks. Sellepärast oleks meie otsekohene soov, et kaubandus-tööstuse ministeeriumile saaks püsiv juht määratud, kes oma täit energiat selle

kõrge ja vastutusrikka õutuse juhtimisele võiks pühendada.

2) Kaubandus-tööstusekoja seaduse eelnõu on juba varsti niisama vana, kui Eesti riik. Üle aasta seisab see eelnõu riigikogus, ilma et meie teada isegi komisjioonides oleks läbivaatamisele võetud. Kuid meie ärielu tervendamiseks, tööstuse tõstmiseks ja kaupmeeskonna ning töösturite organiseerimiseks omavalitsuslikel alusel on tarvidus mainitud koja järele tuntavalt suur. Sellepärast on ka kaupmeeskonna ja töösturite tungivam soov, et praegune riigikogu kaubandus-tööstuse seaduse eelnõu rutuli-seks tunnistaks ja kõige lähemal ajal selle läbivaatamisele asuks, nii et mainitud koda juba 1. jaanuaril 1924. aastal oma tegevust võiks algada.

3) Eestis on tänini Vene kaubanduse seadus maksev, mis meie olude kohane ei ole ja revideerimist nõuab. Selles, et see seadus ajakohane ei ole, võiks palju näitusi tuua, kuid piirdume ainult sellega, kui juhime fähelpanu selle asjaolu peale, et meil praegu maksva seaduse järgi võimata on piiratud vastutusega ühisusi asutada, mahaarvatud osatühisused, mille arvurikas koosseis aga neid küllalt soovitavaks ja kõigel juhtumisel ka mitte otstarbekohasteks ei tee. Sellepärast tuleks kaubanduse seadus revideerimisele võtta ja meie olude kohaselt muuta ja täendada.

4) Ärimaksu seadus on meil veneajast pärit, teda on küll 12. aprillil 1920. a. ja 9. märtsil 1923. a.

seadustega parandud ja täiendud, kuid sisuliselt muudavad need eestiaegased seadused mainitud aluseadust vähe, sest maksustamine sünnib meil suuremalt jaolt endise Vene senafi ukaaside, kaubanduse departemangu ja rahaministeeriumi seletuste järgi, mis meie oludele ei vasta ja osalt ära on iganenud. 9. märtsi 1923. a. seadus tõi küll muudatusi maksustamise normides, ei puudutanud aga maksustamise süsteemi ennast. Sellepärast on kaupmeeskonna ja töösturite ühine soov, et ärimaksu seadus põhjalikult saaks ümber töötud ja maksustamise süsteem aja- ja otstarbekohaselt muudetud.

5) Eestis ajavad viimase ajani paljud väljamaalased silmapaistvat spekulatsioonäri, mis halvavalt mõjub Eesti ärielu peale ja mis kahjulik riigile, sest nende äriemeeste käest ei saa riik korralikult maksusid kätte. Sellepärast oleks tarvilik, et kiiremas korras riigikogu poolt saaks seadus maksuma pandud, mille järgi väljamaalased ärioperatsioonid Eestis võiksid ajada ainult lubade alusel ja pankade vastutusel, mis kindlustaks, et riigi ja omavalitsuse heaks võetavad maksud sarnaste äriettevõtjate poolt saaksid korralikult tasutud. Ühilasi tuleb tähelepanemisele võtta, et väljamaa firmade osakondade avamiseks Eestis ainult neil alustel luba antakse, kuna eraisikud väljamaalased, kes sagedasti kahilasi ärioperatsioonid ajavad, neist nõudmistest vabastud on.

6) Tööstuse asutuste ja töökaitse seadused panevad Eesti noore ja algaja tööstuse väga raskesse seisukorda. Maksva seaduse järgi ei või alla 16 a. vanuseid õpilasi vastu võtta, mis takistuseks on, et paljud noored inimesed, kellel tahmist mingit tööstusharu kätte õppida, kõige paremal ametiõppimise ajal seda teha ei või, vaid ulaulule anduvad. Töökodad, milles peale kolme töötaju, käivad maksva äriseaduse järgi tööstuse maksu alla, mille tõttu töökojaomanikud piiratud arvul õpilasi vastuvõtavad, ja nii tuleb, et Eesti õppinud käsitöölise arv päev-päevalt väheneb ja Eesti kesk- ja väiketööstus tarviliselt edeneda ei jõua. Sellepärast tuleks need seadused revideerimisele võtta ja tööstuse edenemist takistavad asjaolud kõrvaldada.

7) Meie maakonnapiirides asuvad suurtööstuse ettevõtted maksavad peale kapitali-, tööstuse- ja tulumaksu veel 2% oma „puhtast sissetulekust“ omavalitsuste heaks. See paneb neid asutusi väga raskesse seisukorda, sest esiteks on puhas sissetulek väga segane mõiste, mida maksumäärarajad väga omapäraselt võivad seletada, ja teiseks käivad mitmekordsed maksud neil ettevõtetel üle jõu. Sellepärast tuleks vastav seadus revideerimisele võtta ja tööstuse ettevõtteid liig kõrgetest maksudest vabastada.

8) Maksva seaduse järgi maksavad tööstuse ettevõtjad ühel määral töölisega töölise heaks maksusid, seal juures on aga ettevõtjad haigekassade juhatusest täiesti kõrvaldud. Sellest tuleb, et pahastihi haigekassa summast mitte otstarbekohaselt ei tarvitata. Sarnaste väärnähtuste ärahoidmiseks tuleks haigekassade seadus revideerimisele võtta ja selles mõttes muuta, et haigekassade juhatamisest ettevõtjad töölisest ühisel alusel osa võtaksid.

Neid, kõige palavamaid soovisid riigikogu rühmadele ettekandes, loodame, et rühmad heatahtlikult meie soovidele vastu tulevad ja neid seadusandlisel teel teostada aitavad. n.

Viljade seisukord 25. mail. Statistika Keskbüroo kokkuvõttel oli kultuuride seisukord protsentides, võetud viimase 10 aasta keskmisest 25. mail järgmine:

25. mail 1923. a.

25. mail 1912. a.

Talirikis . . .	95,2	74,9
Ristikhein . . .	91,1	108,2
Niiduhein . . .	87,1	-

Eelmise aastaga võrreldes tänavu parem (+) ehk halvem (-) protsentides

+ 27 0/0
- 16 0/0

Nii on tänavune kavatsesetav rukki saak alla 10 aastast keskmist, kuid minevaastases märksa parem. Kõige pahemad on teated Läänemaal (88,4) ja Harjumaalt (89,3), kõige paremad Tartumaalt (99,4), Viru (99,3) ja Järvamaalt (99,5). Selle hindamise põhjal oleks tänavune saak, aluseks võttes mineva aastast külvipinda, 10,4 milj. puuda, ehk 0,4 milj. puuda rohkem keskmisest saagist või 1,5 milj. puuda rohkem minevaastases saagist.

Ristikheina kavatsesetav saak oleks tänavu 164 pd. hektarilt keskmise 180 puuda asemel ja 191 puuda asemel mineval aastal.

Kõige pahemad on praegusel silmapilgul niiduheina saagi väljavaated, mis oleks umbes 70 puuda hektarilt keskmise 80 puuda asemel.

Kultuuride seisukorra halvenemise põhjustena nimetavad Statistika Keskbüroo korrespondendid liig suurt sademete hulka viimase nelja nädala jooksul, vilusid ilme ja õökülme.

Uued seadused ja määrused.

Tempelmaks eellepingu pealt

Riigikogu seletuse järele tuleb eellepingu pealt tempelmaksu maksta 1/5 osa lõpuliku lepingu pealt võetava tempelmaksu määra. (Otsekoheste maksude peavalitsuse teadaanne R. T. nr. 79/80 - 1923.)

Soome.

(Helsingi Eesti Konsulaadilt.)

Hinnateated. Lõuna-Soomes, raudteejaamades olid 17/5 toiduainete hinnad: en-gros

Rukis	2:25	- 2:30	sm. kg.
Oder	2:00		" "
Kaer	1:75	- 1:80	" "
Kartulid	55	- 65	hekto
Herned	2:50	- 3:-	kg.
Pim	1:25	- 1:30	liiter
Meierei või	24	- 25	kg.
Maa või	18	- 20	" "
Juust	19	- 22	" "
Liha I sort	9:50	-	" "
Sea liha I sort	14		" "
Kasepuud	260	- 325	„süld (4 k.meetr.)

Saksamaa.

Teadaanne majanduslise seisukorra üle maikuu keskel 1923. a. Saksamaa majandusline elu kannatas maikuu keskeni mitte ainult kindlusetu oleku all, mis Prantsuse terava surve tõttu Ruhri piirkonnas tekkinud poliitilise vahekorras oli väljakutsutud, vaid ka peajasjalikult uue tuntava rahaväärtuse lange-mise läbi.

18. aprillist on deviisidehinnad järjekindlalt tõusmas. Margakursi uuesti langemise tagajärjed annavad ennast ähvardavalt tunda ja oodata on uut üleüldist hindade tõusmist. Kõige peat tõusid hindades toiduained, nendele järgnesid igasugused tööstusesaadused, kusjuures kõige enne kõrgendati nende saa-

duste hinnad, mis kartellide ja sündikaatide kontrolli alla käivad. Eraldi suurt mõju avaldab rahva peale 4. juunist ettenähtud tshekkileiva hinna kõrgendamise kahelkordseks (900 margast 1800 marga peale). Elukalliduse tõusmise tagajärjel nõuavad töölised ja ametnikud palgakõrgendust ja ühenduses sellega avaldab ennast streikimise tuju sel ehk teisel kujul selgmini. Ka riik on sunnitud raudtee- ja postitariifisid uue rahaväärtuse langemisega kokkukõlasse viima. 1. juunist alates kõrgendatakse sõiduhindasi 100⁰/₀ ja kaubaveo tariifisid - 50⁰/₀ võrra; mis postimaksudesse puutub, siis peab ka siin 100⁰/₀-se kõrgenduse peale valmis olema. 16. maist saadik on sõite hinnad keskmiselt 25⁰/₀ võrra tõusnud, 8. ja 16. maist tõusid tooresraua, poolvalmis ja valmis saaduste hinnad; nende algainete hindade kõrgendamise peale toetades jätkavad ümbertõõtjad tööstuse ettevõtteid automaatselt hindade kõrgendamist. Kuldolliraha (Goldzollaufgeld) on 551.900⁰/₀-st 2. mail, 855.900⁰/₀-di peale 23. mail kõrgendud. Riigipanga kulla ostuhind on 20-margalise rahamärgi pealt 85.000 margast 1. mail, 180.000 marga peale 21. mail tõusnud. En gros hindade indeks number tõusis riiklike statistika ameti väljaarvamise järele 5212 pealt aprillikuus läbisistiku 6188 peale 5. mail ja 7049 peale 15. mail.

Riigipanga paberiraha hulk, mis liikvel oli, kasvas järjekindlalt; tema ulatas 15. mail 7.112.782 miljoni margani, 6.545.984 miljoni asemel 30. aprillil ja 5.837.965 miljoni asemel 15. aprillil.

Riigi hõljuva võla kasvamist oli võimalik võrdlemisi ta suurenemisega veebruaril ja märtsil maksumedest saadud suuremate sissetulekute tõttu vähendada; diskonteeritud riigi võlapaberisi oli liikvel 10. mail 8.547.537 miljoni marka, 8.442.103 miljoni marga asemel 30. aprillil, millest 6.842.106 miljoni marka 15. mail 6.224.899 miljoni marga asemel 30. aprillil riigipanga käes olid.

Kalliduse laine mõju majanduslike elu käigu peale hakkab juba silma paistma. Mitme tööstuse alalt, mis aprillikuus lõpuni ostjate puuduse all kannatasid, teatatakse iseäraliselt rohketes sise- kui ka osalt väljamaalt tulnud tellimiste üle. Viimane asjaolu on sellega seletatav, et margaväärtuse langemise tõttu jälle suurem pingutus ilmaturu hindade ja Saksa sisemaa ekspordinoteerimise vahel tekkis. See käib tekstiil-, elektri- ja metallitööstuse kohta. Kuid toonitakse, et paranemise tundemärksid ainult üksikutes harudes märgata on, kuna seda üleüldise tööstuse kohta ütelda ei või.

Tihhi kõneaineks olnud toetuskatse, mis riigipanga poolt marga tõstmiseks veebruaril algul ettevõeti, kui dollari kurs esimest korda jaanuari lõpul üle 50.000 marga oli tõusnud, on seega nurja läinud.

Arvesse võttes riigipanga seisukorda, kelle laenu-dega veel mitte koormatud kulla tagavara väljamaal 212 miljoni marga peale on kokkusulanud, ja kes tema poolt garanteeritud Belgia varaveksli väljalunastamiseks 15. mail 60 miljoni kulda oli sunnitud Berliini tagavarast võtma, ei usuta panga ja börse ringkondades enam selle katse kordamisse, kuigi mitmelt poolt kinnitatakse, et uut toetuskatset varsti võib oodata.

Saksa börsetel on maikuus margaväärtuse langemise mõju all midagi katastroofilise mõju sarnast sündinud; kõikide tööstuse-, laevasõidu ja pangapaberite kursid ei ole mitte ainult jaanuari lõpus 1923 olnud kursi kõrguseni jõudnud, vaid isegi mitmel juhtumisel sellest üle tõusnud. Sealjuures ei ole publikumi osavõtmine kaugeltki mitte nii suur, kui jaanuarikuus. Iseäranis Rheini-Westfaalia ja Ülem-

Sileesia kaevanduste aktsiad, mida Saksa kontsernid ostavad ja mis Saksa kaubanduse ja tööstuse ringkondade seisukohta eelseisvases Saksa ja Prantsuse läbirääkimistes peavad kindlustama, on enne olemata rekordkursideni tõusnud, ehk küll paberimarkades.

«EESTI MAJANDUS»

esimest aastakäiku on veel vähesel arul saada. Hind: kartoneeritult Emk. 200.—, ilukõites Emk. 400.—. Sisus peale mitmekesise majanduslike informatsiooni väärtuslikud artiklid Eesti paremate asjatundjate sulest.

Pealadu:

K./O.-Ü. RAHVAÜLIKOOL, TALLINNAS.

Teated ettevõtete tegevusest.

Sindi Kalevivabriku Ühisuse, end. Võormann ja Poeg, osanikkude üldisel koosolekul 6. mail s. a. otsustati aruanne ja äriseis 1922. a. eest kinnitada ja puhtast kasust Emk. 2.496 tuh. suuruses, peale Ühisuse põhikirja § 39 järgi maha arvatud summa, varanduste kustutamise kapitaali suurendamiseks määrata tagavarakapitaali Emk. 109,1 tuh. ja varanduste uuendamise kapitaali Emk. 539,7 tuh. Bilansist paistab silma võrdlemisi suur valmiskaupade, materjalide ja poolvalmiskaupade kasvamine, millest võiks järeldada, et vabrik suuremal määral on tegutsenud kui endistel aastatel. 10 miljoniline kapitaal 455 milj. bilansi juures kõlab küll anakronismina, ja tuleksivad „osanikkude sissemaksud“ küll peatselt põhikapitaaliks ümber kirjutada. Bilansid kahe viimase aasta eest laseme järgneda.

1. jaan. 22. 1. jaan. 23.
(t u h. m r k.)

Aktiiva.

Kassa, jooksvad arved ja väärtpaberid	5.965,8	1.189,7
Debitorid	25.254,1	— *)
Valmiskaupad	52.367,9	128.449,5
Materjalid ja poolvalmis kaupad	133.108,2	238.251,5
Liikumata varandus	1.461,5	29.363,9
Liikuv varandus	34.865,9	57.987,4
Muud	98,9	—

Passiiva.

Põhikapitaal	10.000,0	10.000,0
Tagavarakapitaal	2.324,8	2.618,8
Amortisatsiooni kapitaal	8.873,0	8.873,0
Osanikkude sissemaksud	73.207,2	115.486,3
Kreditoorid	155.302,4	311.086,6
Eelmiste aastate tulu ülejäägid	1.139,7	539,7
Puhastulu	2.275,2	2.496,0
Bilans.	253.122,3	455.242,0

„Narva lähedal oleva Krenholmi puuvilla-manufaktuuri osaühisuse“ aruanne, avaldud R. T. nr. 74, näitab esimest korda väikest kasu Emk. 2,0

*) Debitooride ja kreditooride järelejääk on näidatud passiivas.

milj. suuruses. Vabriku viimase kahe aasta bilansid on toodud alamal.

	1.1.22	1.1.23.
Aktiiva.		
	(t u h a n . m r k)	
Kassa	3.519,2	8.318,6
Aksiad ja vääripaberid	1.080,7	275,2
Kaubad ja materjalid	271.695,2	355.236,7
Debitoorid	109.032,5	153.865,6
Liikuv ja liikumata varandus	54.666,0	52.242,1
Katmata 1920 ja 1921 kahju	1.898,2	1.898,2
Muud	1.059,3	10.530,6
Passiiva.		
Põhikapitaal	12.000,0	12.000,0
Tagavarapakitaal	5.009,0	5.009,0
Amortisatsiooni kapitaal	25.288,6	28.018,8
Kreditoorid	393.183,0	533.026,5
Mitmesug. fondid	7.035,7	2.073,5
Muud	434,7	249,5
Kasu	-	1.989,7
Bilans	442.951,1	582.367,0

Liivimaa Vastastikune Kinnituse Selts, Tartus, Lihaturg nr. 7 teatab, et on oma 20. märtsil s. a. peetud peakoosoleku otsuse järele **Eesti kinnituskassaseltsi „Polarisega“**, Tallinnas, V. Viru t. 12, ühinenud.

Uued aktsiaseltsid ja osaühisused.

A/S. Eesti-Poola klaasikompanii, „Kristall“. Tegevusala: Klaasi ja teiste seaduse poolt lubatud kaupadega kauplemine nii Eestis kui ka väljamaal. Asutajad: Ed. Krik, J. Kallas, K. Lemberg ja M. Ferdmann. Põhikapitaal: Mk. 1.000.000.— mis jaotatud 1.000 akts. ä Mk. 1.000.— (R. T. Nr. 85 — 16. juunil 1923.).

Paberi ja papi ümbertöötamise A/S. „Papyron“. Tegevusala: Lasar Brucki paberossikestade ja kartonaashi tehase edasitöötamine ja laiendamine, litograafiate, trükikodade ja värvitud paberite tehase sisseseadmine, sarnastest ettevõtetest osavõtmine ja paberitööstuse saadustega kauplemine. Asutajad: R. Renning, M. Jack, L. Bruck, R. Birkenberg ja G. Anton. Põhikapitaal: Mk 3.000.000.—, mis jaotatud 3000 akts. ä Mk. 1.000.— (R. T. Nr. 86 — 19. juunil 1923.).

Ärikalender.

26. juunil.

A/S. Masinaehituse vabrik „Franz Krull“, korralik peakoosolek, kell 4 p. l., Tallinnas, Kopli t. 28.

A/S. „Eestimaa Import-Eksport“, korraline peakoosolek, kell 5 p. l., Tallinnas, Jaani t. 11.

1. juulil.

A/S. „Karl Schoeme“, I. asutav peakoosolek, kell 12 päeval, Tallinnas, Harju t. 32, kort. 2.

Isiklikud teated.

Abieluvaranduse lahutamise lepingud. Ernst Mihkli p. Pank ja Laura Nikolai t. Pank; Leonhard Geronimi p. Samoviitš ja Rénata Ivani t. Samoviitš, sünd. Pödder; August Jüri p. Liivoja ja Annete Jaani t. Liivoja, sünd. Sunduk (R. T. Nr. 85 — 16. juunil 1923); Ado Madise p. Rebasov ja Marta Gustavi t. Luuk; Henning Henningi p. Nissen ja Herta Roberti t. Nissen, sünd. Graf; Peeter Jaani p. Kuus ja Elisabeth Jüri t. Kuus, sünd. Wellak; Karl Mihkli p. Lipand ja Elfriede Reino t. Lipand, sünd. Kess; Johannes Danieli p. Sassi ja Alma Jaani t. Sassi, sünd. Kepp; Arthur-Richard Reinholdi p. Umblija ja Elfriede-Maihlilde Johanni t. Umblija, sünd. Osolin, esimese abielu järele Dockmann; Karl-Ludvig Friedrichi p. Werg ja Pauline-Wilhelmine Augusti t. Werg, sünd. Grass. (R. T. Nr. 86 — 19. juunil 1923.).

Kinnisvarade oksjonid.

9. oktoobril s. a. kell 10 homm. Tallinna-Haapsalu Rahukogu ruumides, Tallinnas, Jaani t. 7.

Hans Tombachi liikumata varandus, mis asub Tallinnas, Tähe t. krep. nr. 474 all ja seisab koos 220 ruutsülla suurusest krundist ühes tema peal olevate ehitustega. Hinnatud müügiks 675.000 marka.

Jakob Jüri p. Krausti liikumata varandus, mis asub Harjumaal, Nõmmel, seisab koos jälgimäe mõisast eraldatud 421,75 ruutsülla suurusest maatükist „Valdberg“ krep. nr. 364. Hinnatud müügiks 75.000 mrk.

Mihkel Schifferi liikumata varandus, mis asub Harjumaal, Rae vallas, ja seisab koos Arovalla mõisast eraldatud Anepalu talukohast, krep. nr. 1593 all, 94 dessatini 480 ruutsülda suur.

26. septembril s. a. kell 10 homm. Viljandi-Pärnu Rahukogu saalis:

Hans Hansu p. Wardjas'i liikumata varandus, mis asub Vana-Võidu vallas, ja seisab koos „Vardjamatsi“ nr. 18 talukohast, krep. m. 1102 all. Hinnatud müügiks 500 000 mk.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Eesti Tarvitajateühisuste keskühisuse VI tegevusaasta 1922, Tallinnas, 1923.

Eesti Statistika kuukiri 1923, nr. 13(2). Riigi Statistika Keskbüroo väljaanne, Tallinn.

Turu ülevaated.

Rahaturg.

Eesti Panga tähtsamate arvete seis.

	(miljon markades)	
	6.VI.	15.VI.
Kassa	787,3	826,1
Välisvaluuta kassas ja väljamaa pankades	363,2	378,2

Tallinnas klarceritud laevad.

Sissetulnud 5. juunist 17. Juunini 1923. a.

Sissetuleku päev	Laeva		Netto reg. tonni	Lipp	Kapten	Kust tulnud	Last	Adressaat
	Liik	Nimi						
5.VI	mp.	Nansen	67	Soome	Kotiranta	Kaumast	?	Nurminen
"	aur.	Caroline	426	Eesti	Siivälja	Hu tist	Kivisüsi	Clayhills
"	"	Ebba Munk	198	Soome	Enbom	"	Segakaup	Gahlnbäck
6.VI	"	Ambrum	558	Saksa	Bulov	Hamburg	"	Trankmann
"	mp.	Nalle	100	Rootsi	Ulson	Stokholm	"	Cahlnbäck
"	aurik	National	592	Saksa	Rühr	Hullist	Tühjalt	"
"	"	Elektra	796	"	Paulsen	Kielist	Kivisüsi	Bornhold
"	"	Sakala	562	Eesti	Rass	Hullist	Segakaup	L. S. Amet
"	"	Halfdan	854	Daani	Arboch	Bordeaux	"	Bornhold
7.VI	"	Libau	173	Rootsi	Blaoco	Göteborg	Reisijatega	Gahlnbäck
"	"	Rügen	936	Saksa	Delfs	Helsingi	Segakaup	Christiansen
"	"	Kalevipoeg	2.8	Eesti	Tamm	Stockholm	"	Clayhills
"	"	Pellervo	76	Soome	Lindström	"	"	Nurminen
"	"	Viola	163	"	Boxström	"	Reisijatega	Gahlnbäck
8.VI	"	Ariadne	1359	"	Röngreen	Stettinist	Segakaup	"
"	"	Ed. Hauberg	435	Saksa	Schobert	Danzig	Käiakivid	Trankman
9.VI	pl.	Signe	40	Eesti	Tui	Gotlandist	Tühjalt	Order
"	aurik	Pääskyniemi	116	Soome	Kallio	Viiborgist	Segakaup	Nurminen
"	"	Ebba Munk	189	"	Ekbon	Helsingi	Reisijatega	Gahlnbäck
"	"	Ariadne	1359	"	Röngreen	"	Segakaup	"
"	"	Scipio	1682	Inglise	Cavcutt	Liiverpool	"	Pitka
10.VI	"	Manchurian	1760	"	Nicoll	Hullist	"	Bornhold
"	"	Alfred	96	Soome	Laurend	Stokholm	"	Gahlnbäck
"	"	Gustav	119	"	Peterson	Hangöst	"	Clayhills
"	"	Pellervo	76	"	Lindström	Helsingi	"	Nurminen
"	"	Preussen	866	Saksa	Delmas	Stettin	Kivisüsi	Laeva Sped. ü.
"	mp.	Läänemaa	371	Eesti	Pruun	Hullist	Tühjalt	Laeva Ühisus
11.VI	aur.	Rügen	936	Saksa	Delfs	Stettin	Reisijatega	Christians.
"	mp.	Kanada	32	Eesti	Volens	Helsingi	Tühjalt	Order
"	aur.	Lud. Theisen	285	"	Laas	Lübeck	Segakaup	"
"	pl.	Vasa	341	"	Lossman	Helsingi	"	Clayhills
"	mp.	Viggo	62	Rootsi	Johanson	Aalberg	Kriit	Joemel
"	pl.	Noatun	266	"	Hallgvist	Visbyst	Paber	Gahlnbäck
12.VI	"	Tarmo	19	Soome	Tomila	Baltisky	"	"
"	aur.	Erga	28	Eesti	Püüa	Helsingi	"	"
"	"	Pellervo	76	Soome	Lindstrom	"	"	Nurminen
"	"	Viola	163	"	Boxstrom	"	Segakaup	Gahlnbäck
13.VI	"	Volo	841	Inglise	Aspinall	Hullist	"	Bornhold
"	pl.	Bror	129	Rootsi	Palmgren	Petrograd	Tühjalt	Gahlnbäck
"	aur.	Johanna	14	Eesti	Pärn	Helsingi	"	Order
"	"	Gösta	193	Rootsi	Röhrman	Stettin	"	Clayhills
"	"	Pitea	570	Saksa	Schuld	Hamburg	Segakaup	Trankmann
"	mp.	Rügen	936	"	Delfs	Helsingi	Reisijatega	Christians.
14.VI	aurik	Sive	301	Eesti	Kuik	Riia	Segakaup	Harju Pank
"	"	Kalevipoeg	268	"	Tamm	Stokholm	"	Clayhills
"	"	Ebba Munck	198	Soome	Ekbon	"	"	Gahlnbäck
"	pl.	Froode	229	Rootsi	Pettersson	"	Raua kaup	"
"	aurik	Regina	22	Eesti	Laos	"	Tühjalt	Order
15.VI	pl.	Vineta	394	Saksa	Markvard	Rauma	"	Laeva Sped. ü.
"	"	Tere	29	Eesti	Koen	"	"	"
"	aurik	Hildegard	39	"	Sühmul	"	"	"
"	"	Ariadne	1359	Soome	Röngreen	Stettinist	Reisijatega	Gahlnbäck
"	pl.	Pleskov	586	Saksa	Müller	Lübeckist	Segakaup	"
"	"	Oiva	15	Eesti	Valkenbere	Merelt	Tühjalt	Order
16.VI	aurik	Framm	30	"	Lilleberg	Viiburgist	"	"
"	"	Verra	362	Saksa	Buisnes	Hamburg	Segakaup	Gahlnbäck
"	"	Jannakis	283	Greeka	Esserhaus	Stettinist	"	Laeva Sped. ü.
"	"	Tiber	823	Daani	Nelleman	Bordeaux	"	Bornhold
"	pl.	Edmee	305	Inglis	Anderson	London	"	U. B. C. E. A.
"	aurik	Viktor	32	Eessti	Uustal	Viiborgist	Tühjalt	Order
"	"	Viola	163	Soome	Boxström	Helsingi	Segakaup	Gahlnbäck
"	"	Ariadne	1359	"	Röngreen	"	Reisijatega	"
17.VI	"	Thorsten	970	Eesti	Liimann	Stettinist	Segakaup	Clayhills
"	"	Schlesien	865	Saksa	Kriesen	"	"	Laeva Sped. ü.

Tallinna börs kursisedel

		18. juuni	19. juuni	20. juuni	21. juuni	22. juuni	
1 dollar	Ostjad	345	345	345	345	345	—
	Müüjad	347	347	347	347	347	—
	Tehtud	—	—	347	—	—	—
1 naelsterling	Ostjad	1594	1598	1600	1598	1595	—
	Müüjad	1602	1606	1608	1606	1603	—
	Tehtud	—	—	—	1606	—	—
100 Saksa marka	Ostjad	0,25	0,20	0,26	0,26	0,24	—
	Müüjad	0,30	0,25	0,31	0,31	0,28	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Soome mrk.	Ostjad	951	950	950	950	950	—
	Müüjad	961	960	960	960	960	—
	Tehtud	961	—	—	—	—	—
100 Rootsi krooni	Ostjad	9180	9210	9170	9170	9160	—
	Müüjad	9230	9260	9220	9220	9210	—
	Tehtud	9230	—	9210	—	9200	—
100 Daani krooni	Ostjad	6175	6190	6150	6150	6175	—
	Müüjad	6275	6240	6250	6250	6275	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Prantsuse franki	Ostjad	2170	2140	2150	2160	2140	—
	Müüjad	2200	2170	2180	2190	2270	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Holl. guldenit.	Ostjad	13575	13600	13625	13600	13600	—
	Müüjad	13675	13700	13725	13700	13700	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Läti rubla	Ostjad	134	134	134	134,25	134,5	—
	Müüjad	137	137	137	137,25	137,5	—
	Tehtud	137	—	—	—	—	—
100 Czechosl. krooni	Ostjad	1030	1030	1030	1030	1030	—
	Müüjad	1060	1060	1060	1060	1060	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
1 kuld rubla	Ostjad	170	170	170	170	170	—
	Müüjad	—	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Itaalia liiri	Ostjad	1590	1570	1560	1570	1570	—
	Müüjad	1620	1600	1590	1600	1600	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Belgia franki	Ostjad	—	—	—	—	—	—
	Müüjad	—	—	—	—	—	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—
100 Helveetsia franki	Ostjad	6210	6250	6250	6250	6250	—
	Müüjad	6260	6300	6300	6300	6300	—
	Tehtud	—	—	—	—	—	—

	6 VI.	15 VI.
Laenuid välis-		
valuutas . . .	253,7	256,7
Diskont.		
vekslid . . .	995,5	1.020,7
Konto-Korrent	2.064,8	2.082,7
Pangatšhed . .	2.350,0	2.350,0
Riigikassa . . .	1.329,7	1.354,8
Hoiusummad	903,2	971,7
Kassaosakon-		
dades	412,9	422,6

Rahaturul tundub raha puudus, kuna pangad, ühes Eesti Pangaga, laenuandmisega väga tagasihoidlikud on, mille tagajärjel näituseks pangatšhedete tsirkulatsioon 15 päeva jooksul vähesel määral — umbes 40 miljoni — vähenenud on. Kiitsikust aitasid kaasa vihmased ilmad, mis näituseks eksport metsamaterjaali laadimist takistas, kuni suuremal hulgal vaba raha turule oleks tulnud. Eesti Panga arvetes suuremaid muudatusi pole, kõik arved püsivad enam-vähem endisel kohal. Tähelepanu tuleb pöörata hoiusummade järjekindla kasvamise peale — asjaolu, mis praeguse kiitsikuse ajajärgu mõõdamiseks kõigeparemaid eeldusi annab.

Marga väliskurs lõdvenes läinud nädala jooksul 342 pealt 347-ni dollari eest, mis seletatav on, et Eesti Pank suurenenud nõudmise tõttu sellele vastu ei seisnud. Edaspidist langemist aga ette näha ei ole, kuna Eesti Pank sellest määrast kinnipidada tahab, kui kursist, mis kavatsetava rahareformi juures kindlaksmäärataks (1½ kuld franki = 100 Emk.).

Aksiaatest on noteeritud börsel ainult Põhja pank — 12. VI — 875 ostjad ja E. V. Võidulaen, mis järjekorraliselt enne loosimist natukene kõvenenud 100—113 peale.

Lihaturg.

Põllum. Kesküh. „Estonia“ teatel on 11.—16. juunini Eesti tapamajades tapetud ja tembeldatud:

	Kariloomi	Vasikaid	Sigu
Tallinnas . . .	399	1001	351
Tartus	148	568	134
Teistes linnades	135	564	165
Kokku	682	2133	650
Eelmis. nädalal	776	3182	1023

Tallinnas olid hinnad läbistikkude (markades puuda eest):

	11.VI. — 16.VI.	Eelmisel näd.
Numloomad		
{ eluskaal	650—750	650—750
{ tapetud	800—900	800—1000
Numvasikad		
{ eluskaal	730—1000	800—1000
{ tapetud	730—1000	720—920
Numsead		
{ eluskaal	1200—1280	1200—1280
{ tapetud	1560—1640	1480—1760

Võiturg.

10.—13. juunini 1923. a. on Eestist võid välja veetud:

Inglismaale	100 tünni
Rootsimaale	982 „
Daanimaale	79 „
Väljaveoks kõlbmatuks tunnistud	65 „

Üleüldse 1226 tünni.

Mõõdaläinud nädalal on Londoni turul või hinnad jälle langenud. Viimane hindade tõus oli järsk ja tuli ootamata. Külmetusmajades on veelgi suured tagavarad.

Eesti või hinnad Londoni turul olid endised.

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis käesoleval nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem sort pd.	600—640	Munad, eksport I. s. (sinine tpl.)	10—11
„ „ „ sõre	680—680	„ „ „ II. s.	—
A/S. Rotermanni tehaste jahud:		Kakao, Inglis	1200—1400
nisu, pehme, kõrg. sordid	575—640	„ „ „ Ameerika	1000—1200
„ „ „ sõre	650—680	„ „ „ Hollandi	1450—1600
„ „ „ pehme, teised sordid	490—550	Kohvi, Rio, Santos	2800—3200
Rukki jahud	280—290	„ „ „ Guatemala	3400—3600
„ „ „ püül	460—500	„ „ „ Mexiko	3800—4200
Nisu, Eesti	330—350	„ „ „ Goldjava ja Mokka	4400—
Rukis	260—265	Tee, lahtine Pekoe broken, Java	4200—4600
„ „ „ Vene, frco Tallinn, Holl.k. 118	—	„ „ „ Orange Pekoe, Java	5200—5400
Kaerad, toidu	210—220	„ „ „ Tseillon	5700—5900
Odrad, õlle	170—180	Suhkur, peenike, valge, Dantsigi	1050
„ „ „	—	„ „ „ Tšechoslovaakia	1080
Erned, rohelised, Eesti	—	Siirup, kartuli, B 42 ^o	760—780
„ „ „ Hollandi	750	„ „ „ B 38 ^o	720—740
Riis, Burma II.	525—540	„ „ „ Glucose	700—720
Kartulid, eksport	—	Sool, lahtine	38—40
„ „ „ piirituse	—	Heeringad, Yarmouth, Mattie tünn	3200—3400
Kartuli helbed	—	„ „ „ Shotti Mat Full	—
Kartuli tärkliis „Superieur“	600	„ „ „ Mattie	—
Piim, pudelites	13	„ „ „ Norra	2800—3300
Või, meierei, eksport	3200—3520	„ „ „ Islandi	2100—
Margariin, väljamaa	1700—1800	Liha, sea, I. sort	1400—1500
Juust, kohalik, Schveitsi	2400—2600	„ „ „ II.	—
„ „ „ Backst.	1800—1920	„ „ „ looma, I. sort	800—960

Liha, looma	"	—	"	tsinkvalge Prants. roh. PZ. pd.	1500
Pekk, eksport. I s.	"	2160—2200	"	tinavalge Englise	1365
Heinad, aasa	"	—	"	ooker Prants.	300—400
ristik	"	—	"	Väetisained, salpeeter, Norra	—
Õlikoogid, linaseemne frk. Tallinn	"	240—245	"	Superfosf. „Silva“ (k. 6 pd.)	—
puuvillaseemne	"	—	"	17-18% fr. Tallinn	635
Nisukliid	"	175—180	"	Väetisained Superfosf. E.T.K. (k. 6 pd.)	—
Puuvilla riie, Bjas, D. I.	ars.	37,5—41,75	"	18—20% fr. Tallinn	645—655
" Mitkal, ekstra	"	29—30,75	"	Thomasjahu k.100kg. 17-18%	580
Lina, Liivi R.	10 pd.	16500—17000	"	Kaalisool, 30% kott 6 pd. frko jaam	445
" Võru-Petseri	"	21000—21500	"	Kainiit 12% lahtine,	pd. —
"	"	—	"	Paber, rotatsiooni	425
"	"	—	"	Tsement, Portland, Port-Kunda	—
Lina seemned, õli 87 ¹ / ₂ % basis fr Tall.	"	—	"	pütt 10 pd. 10 naela frko Tall.	745
külvi 98—99	pd.	—	"	Tsement, Portland, Port-Kunda	—
Takud, Códilla I.	"	—	"	pütt 10 pd. 10 naela fr. Kunda.	700
II.	"	—	"	Tsement, Portland, Aseri Tallinn	725
Kivisüsi, auru, Yorkshire 2k. pest.	"	60—62	"	" fr. Aseri	690
" Newcastle	"	58—59	"	Kriit, toores	100
" sepa	"	64—66	"	pestud	110—130
Koks, valu	"	—	"	Asfalt	—
gaasi	"	75—	"	Tõrv, kivi	270—290
Põlevkivi, I. sort	"	10	"	puu	320
Põlevkivi, II. sort	"	7,5	"	Lubi	36—40
III.	"	5	"	"	—
Raud, sordi	"	300—320	"	Gips, tükikides frko Isborsk	15
" latt	"	—	"	" jahvatatud	25
" vits	"	—	"	" krohvimise, loko	70
" raud plekk	"	440—650	"	Teliskivid, I. sort, tuhat, fr. Tall.	6500
" " " tsingitud	"	—	"	Puumaterjalid, saetud D/B/B/	—
"	"	—	"	Besti Strd I, II ja III s. frko Tal.	—
"	"	—	"	Puumaterjalid	—
Teras Inglis	"	—	"	"	—
" Saksa	"	—	"	IV s.	—
" nikkel	"	—	"	propsid; 7×7	—
" vedru	"	480—600	"	liiprid	—
" valu	"	—	"	Põletispuud, sega 20% okaski, k. sld.	—
" tööriistade	"	1100—1200	"	"	—
" talla	"	—	"	Nahk, talla, Eesti	pd. I s. 5000—5400
"	"	—	"	" II s.	—
"	"	—	"	Tuletikud, origin. kast (500 karpi)	6000—
Malm	"	240—260	"	Toores nahk väiksed ja suured	—
Inglitina	"	5200—5400	"		
Seatina	"	850—875	"		
Vask, plekk punane	"	4000—4080	"		
" " valge	"	3600—3800	"		
Tsink-plekk	"	1500	"		
"	"	—	"		
Masinaõli, Vene, Nobel No. 6.	"	—	"		
" Ameerika	"	550—570	"		
" solaar	"	—	"		
" auto Vacquum Comp.	"	1400—1500	"		
"	"	—	"		
Tsilindriõli, Vene	"	—	"		
" Ameerika	"	525—650	"		
Põlevkivi õli	"	200—240	"		
" pigi	"	300	"		
Nafta, Vene	"	—	"		
" Ameerika	"	190—210	"		
Petrooleum, Vene	"	220—225	"		
" Ameerika	"	225—235	"		
Bensiin, Vene	"	720	"		
Piiritus, eksport. (excl. vaat) fob ltr.	"	\$ 0.12	"		
Pesusooda	pd.	225—235	"		
Seebikivi 72% Inglis	"	580—590	"		
Parafiin 102—110 ⁰ }	"	720—760	"		
120 ⁰ —134 ⁰ }	"	—	"		
Parkmise ekstrakt	"	850	"		
Väävel, õie 98%	"	360	"		
Värvid, nigrosin vees sulav, välj. kg.	"	500	"		

Lina		Prahid :	
Tallinn — Stettin	tonn	1500	
" — Ghent	"	27 sh.	
" — Dundee	"	—	
" — Belfast	"	—	
" —	"	—	
" —	"	—	
Takud + %			
Puumaterjalid D/B/B/	standard		
Tallinn — London	"	—	
" — E. C. C. P. (Ingl. idarand)	"	—	
" — Antwerpen	"	B. fr. 120	
" — Southampton	"	£ 42/6	
" — Manchester	"	57 sh.	
"	"	—	
"	"	—	
Segakaup	tonn		
Tallinn — Stettin	"	Emk. 1200	
" — London	"	—	
" — Stockholm, või	"	Rkr. 25—35	
"	"	—	
"	"	—	
Kartulid			
Tallinn	"	—	
"	"	—	
"	"	—	
"	"	—	
"	"	—	
"	"	—	
"	"	—	
"	"	—	
"	"	—	
"	"	—	